

การสร้างเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นสู่ตำบลสุขภาวะ กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา

Community Network Building for a Healthy Sub-district in Kuan Roo, Rattapum District, Songkhla Province

ธีรวิทย์ จันทกุล¹

บทคัดย่อ

การศึกษาวิชาญนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการการสร้างเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นสู่ตำบลสุขภาวะของตำบลควนรู อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา กำหนดให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้คัดเลือกกลุ่มเป้าหมายจำนวน 30 คน ประกอบด้วย 4 ภาคี ได้แก่ 1. คณะผู้บริหารขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 2. หัวหน้าส่วนงาน และเจ้าหน้าที่ในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 3. แกนนำชุมชนและอาสาสมัคร ตัวแทนภาคประชาสังคมและประชาชน 4. ภาคีส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ (ภาคราชการ เอกชน สถาบันทางศาสนา สถาบันทางการศึกษา และ องค์กรพัฒนาเอกชน)

ในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้นั้น พบว่ารูปแบบการสร้างเครือข่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลควนรูมีความยืดหยุ่น แต่ยังคงซึ่งไว้ความเป็นระบบมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างแบบผสมผสานระหว่างลักษณะที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการหรือแนวราบ ปัจจัยแห่งความสำเร็จประกอบด้วย 1. กระบวนการขับเคลื่อนงานโดยผ่านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ สะท้อนสภาพปัญหาความต้องการของคนในชุมชน และทุนทางสังคม รวมทั้งการทำงานเป็นทีม 2. การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งชุมชน ท้องถิ่น ภาครัฐ และภาคีต่าง ๆ รวมเป็นกลไก ในการขับเคลื่อน และ 3. กรณีของการคัดเลือกของกลุ่มเป้าหมายที่จะมาเรียนรู้ พบว่าพื้นที่ใดมีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่ตรงตามที่องค์การบริหารส่วนตำบลควนรูออกแบบไว้ จะมีการติดต่อประสานงานกันอย่างสม่ำเสมอ หลังกลับไปยังพื้นที่ของตน มีความสนใจสูงและกลับไปขยายผลในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การสร้างเครือข่าย ตำบลสุขภาวะ ชุมชนท้องถิ่น

¹ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น 40002 ประเทศไทย

Abstract

The objective of this study was to examine community network building in order to develop a healthy Sub-district in Kuan Roo, Rattapum District, Songkhla Province. This also involves recruiting members who could participate in sharing of ideas from four different types of individuals: 1) the organization administrators, 2) the office leaders and staff, 3) key individuals, local volunteers, public relations officers and local people, and 4) other related individuals (those who work in either a government sector, private sector, religious institutes, education institutes or in any private development organization).

It was found that the pattern of network establishment of Kuan Roo Sub-district Administrative Organization was flexible yet maintains its major system. This system was structurally related through combinations between formal or vertical characteristics and informal or horizontal characteristics. The system contains three factors of success. The first was about inspiring work by smart leaders who could apply their knowledge, analyse problems, needs of the community, social capital as well as promoting team work. Second, the network should ensure promotion of community participation and cooperation from different related organizations in the area. Third, the participants who were chosen according to the Kuan Roo criteria had shown their interests after joining sharing and learning activities. Thus, they were contacted frequently as they would benefit their area in the future.

Keywords: Network Building, Healthy Sub-district, Kuan Roo Local Administrative Organization

บทนำ

เครือข่ายเป็นกลยุทธ์สำคัญที่นำไปสู่การสร้างพลังในการบริหาร อันที่จะเกิดขึ้นบนพื้นฐานทางการเรียนรู้ร่วมกันของภาคีเครือข่าย ด้วยความสำคัญดังกล่าวการศึกษาครั้งนี้จึงมุ่งที่จะนำเสนอการสร้างเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้สู่ตำบลสุขภาวะ ที่เป็นรูปแบบของความร่วมมือ ช่วยเหลือ และหนุนเสริมกันในการขับเคลื่อนงานด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต และการจัดการสุขภาวะใน 4 มิติ ซึ่งประกอบด้วยกาย จิต สังคม และปัญญา แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ดำเนินการและตามขอข่ายความรับผิดชอบโดยผ่านทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้

เพราะบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สำคัญประการหนึ่ง ที่จะต้องมีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับพี่น้องประชาชนนั่นเอง หากพิจารณาจากลักษณะการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ที่ได้บัญญัติให้มีการบริหารราชการแผ่นดินแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ บริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่น สำหรับการบริหารราชการส่วนกลางโดยทั่วไปจะใช้หลักการรวมอำนาจปกครองทั้งโดยให้อำนาจการบังคับบัญชาและการวินิจฉัยสั่งการสูงสุดอยู่ในส่วนกลางคือกรุงเทพมหานคร อันเป็นเมืองหลวงและเป็นศูนย์กลางการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐในขณะที่ยังมีการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ใช้หลักการแบ่งอำนาจการปกครอง โดยราชการส่วนกลางจะเป็นเจ้าของอำนาจ แล้วแบ่งอำนาจการบังคับบัญชา และการวินิจฉัยสั่งการโดยราชการส่วนกลางจะเป็นเจ้าของอำนาจแล้วแบ่งอำนาจการบังคับบัญชา และการวินิจฉัยสั่งการให้แก่ภูมิภาคนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนและการปฏิบัติของภูมิภาคนั้น จะต้องให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละพื้นที่ ทั้งจะต้องไม่ขัดกับนโยบายของส่วนกลางหรือของคณะรัฐมนตรี หรือตัวบทกฎหมายของประเทศ การบริหารราชการส่วนภูมิภาคมี 2 ระดับคือ จังหวัดและอำเภอ ส่วนการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นเรื่องของการใช้หลักการกระจายอำนาจการปกครอง โดยมีส่วนกลางได้มอบอำนาจระดับหนึ่งให้กับประชาชนในท้องถิ่นไปดำเนินการปกครองตนเองอย่างอิสระ โดยไม่ขัดต่อกฎหมายของประเทศหรือความสงบเรียบร้อยของประชาชน กิจกรรมที่ทำได้ส่วนใหญ่ จะเป็นเรื่องการพัฒนาท้องถิ่นอย่างเป็นอิสระในการตัดสินใจในการแก้ปัญหา หรือการสนับสนุนกิจกรรมของท้องถิ่น ออกข้อบังคับหรือระเบียบต่างๆ เพื่อนำมาบังคับใช้ในเขตการปกครองของตนได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย ประกอบกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้กำหนดให้รัฐบาลกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นได้เอง ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ และเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ปัญหาในพื้นที่ รวมถึงมีอิสระในการกำหนดนโยบายการบริหาร การจัดบริการสาธารณะ การบริหารงานบุคคล การเงินการคลังและมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ(โกวิทย์ พวงงาม, 2550)

การสร้างเครือข่ายการทำงานเป็นวิธีการทำงานที่ได้รับความนิยมทั้งในภาคธุรกิจและในการทำงานเชิงพัฒนาสังคม ซึ่งในโลกธุรกิจนั้น แนวความคิดของระบบเครือข่ายได้เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2513 โดยเริ่มจากธุรกิจของการจัดหางานทำและการสรรหาบุคคลที่เหมาะสม (social network) ให้ใครทำอะไรได้ แต่ละคนหรือกลุ่มองค์กรต่างก็เป็นศูนย์กลางของเครือข่ายได้พอกัน

ดังนั้นรูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของเครือข่ายจึงมีความซับซ้อนกว่ากลุ่มหรือองค์กรมากนัก (Boissevain And Mitchel 1973 อ้างถึงในกรมการพัฒนารัฐ, 2547) การเป็นเครือข่าย นอกจากจะหนุนเสริมช่วยเหลือซึ่งกันและกันภายในเครือข่ายด้านต่างๆ แล้วยังมีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำให้ชุมชนเกิดการรวมกลุ่มกัน และรู้จักที่จะแก้ปัญหาในชุมชนด้วยตนเอง นอกจากนี้การเรียนรู้ในลักษณะเครือข่ายยังเป็นการแก้ปัญหาหรือทำกิจกรรมในลักษณะบูรณาการ เชื่อมโยงมิติต่างๆ เข้าด้วยกัน เช่น อยากให้คนเป็นคนดีแต่ภาวะเศรษฐกิจที่บีบคั้นมากจะทำให้คนดีไปไม่ไหวเพราะเวลาขาดสนมาก ๆ จะเครียด การแก้ปัญหาทุกอย่างพร้อมกันจึงเป็นธรรมชาติแบบ บูรณาการพร้อมกันหมดทุกอย่าง ธรรมชาติความรู้ การจัดการทุกสิ่งทุกอย่างเข้ามาเป็นเชื่อมโยง เป็นมหาบูรณาการ จึงเป็นพลังของการพัฒนาระบบที่มองเรื่องทั้งหมดเชื่อมโยงกัน (ประเวศ วะสี , 2538) จนสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้น จึงเป็นความจำเป็นและสำคัญ (พระมหาสุทิตย์ อากาศโร , 2547)

ความสำคัญและเหตุผลที่ได้ทำเรื่องการสร้างเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นสู่ตำบลสุขภาวะกรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา เพราะผู้ศึกษาเห็นว่าการสร้างเครือข่ายมีความสำคัญในการพัฒนาการในจัดกระบวนการสร้างเครือข่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลควนรูเป็น รูปแบบและกระบวนการขับเคลื่อนงานด้านการสร้างเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ จากองค์การบริหารส่วนตำบลควนรู ความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนท้องถิ่น ภาคีภาคส่วนต่างๆ และประชาชนในพื้นที่ กลไกสำคัญของการเป็นพลังในการขับเคลื่อนการสร้างเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ และเงื่อนไข หรือ ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานสร้างเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ทำให้เครือข่าย และผู้ที่มาแลกเปลี่ยนได้ประสบการณ์เพื่อไปพัฒนาในพื้นที่ตัวเองต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการการขับเคลื่อนงานด้านการสร้างเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษากลไกสำคัญของการขับเคลื่อนการสร้างเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นจัดการตนเองสู่ตำบลสุขภาวะ
3. เพื่อศึกษาปัญหาและปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานการพัฒนาเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่น สู่ตำบลสุขภาวะของพื้นที่ที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม กับองค์การบริหารส่วนตำบลควนรู

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

การศึกษาระบบการก่อสร้างเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นสู่ตำบลสุขภาวะ กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลาตามแนวคิดทฤษฎีประเวศ วะสี. (2538). *เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน*. และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกล่าวว่า การเรียนรู้ที่มีประสิทธิผลในการพัฒนา คือ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานจริง ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายโดยเฉพาะกลุ่มเป้าหมายมีการเรียนรู้ร่วมกันไม่แยกการเรียนรู้ออกจากชีวิตจริง ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไว้ว่า หนทางที่จะนำไปสู่มิติแห่งการศึกษาตลอดชีวิต “สังคมแห่งการเรียนรู้” ได้โดยการให้ผู้เรียนสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และลงมือปฏิบัติกิจกรรมที่หลากหลายและยืดหยุ่น แม้วางานของสุเมธนา พรหมบุญ และคณะ จะมีฐานจากการศึกษาในระบบแต่ก็มีสาระที่นำมาพิจารณาประยุกต์เพื่อจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยการทำงานกับชุมชนได้หลายประเด็น โดยเฉพาะเหตุผลที่นำมาสนับสนุนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมพระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2547). *โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข* ได้แก่

1) ความรู้และความจริงที่เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ โดยถูกค้นพบใหม่เสมอๆ การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในสังคมเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทุกคนต้องเรียนรู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง

2) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม ช่วยเตรียมสมาชิกของชุมชนให้พร้อมที่จะเผชิญกับชีวิตจริง เพราะลักษณะของการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้รับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ได้ลงมือปฏิบัติได้ทำกิจกรรมกลุ่ม ได้ฝึกฝนทักษะการเรียนรู้ ทักษะการบริหารจัดการ การเป็นผู้นำ – ผู้ตาม และที่สำคัญเป็นการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตจริงมากที่สุดวิธีหนึ่ง

3) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี ฝึกฝนความเป็นประชาธิปไตย ฝึกฝนการช่วยเหลือเกื้อกูล และการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขต่อชุมชน

4) การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมช่วยลดความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ทุกคนได้รับการยอมรับ ได้มีการศึกษาเครือข่ายสังคมและการวิเคราะห์เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมสุเมธนา พรหมบุญ และคณะ. (2541). *การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามแนวคิด 5 ทฤษฎี*. กรุงเทพมหานคร :สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ซึ่งกระบวนการดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์อย่างถาวร ซึ่งรวมทั้งกระบวนการเปลี่ยนแปลง 3 ประเภท คือ 1) การเปลี่ยนแปลงทางด้านความคิด 2) ความสนใจ 3) การตัดสินใจ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมรอบตัว โดยกระบวนการเรียนรู้ที่มี

ประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีพี่เลี้ยงคอยแนะนำให้คำปรึกษา นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้ยังไม่แยกจากชีวิตประจำวันของผู้เรียน เพื่อให้เกิดการบูรณาการการเรียนรู้ทุกด้านของชีวิต

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ได้กล่าวถึงผู้ให้ข้อมูลหลักและเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ผู้วิจัยจะต้องนำเสนอเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยมีรายละเอียดดังนี้ ผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วย คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาท้องถิ่น ข้าราชการและพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แกนนำชุมชน และประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เข้าร่วมเป็นเครือข่าย กลุ่มตัวอย่างใช้การเลือกตัวอย่างเจาะจง ได้ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในลักษณะที่ไม่เป็นทางการด้วยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 5 กลุ่มรวมทั้งสิ้น 30 คน ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 คณะผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของแม่ข่ายหลักขององค์การบริหารส่วนตำบลควนรูและพื้นที่เครือข่ายที่มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ประกอบด้วย เทศบาลเมืองทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบลควนไส อำเภอควนเนียง องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยลึก อำเภอควนเนียง เทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ และองค์การบริหารส่วนตำบลควนรู รวม 5 พื้นที่ๆ ละ 1 คน รวม 5 คน

กลุ่มที่ 2 สมาชิกสภาท้องถิ่นของแม่ข่ายหลัก คือ องค์การบริหารส่วนตำบลควนรูและพื้นที่เครือข่ายที่มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันประกอบด้วยเทศบาลเมืองทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบลควนไส อำเภอควนเนียง องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยลึก อำเภอควนเนียง เทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ และองค์การบริหารส่วนตำบลควนรู รวม 5 พื้นที่ๆ ละ 1 คน รวม 5 คน

กลุ่มที่ 3 ข้าราชการและพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นท้องถิ่นของแม่ข่ายคือ องค์การบริหารส่วนตำบลควนรูและพื้นที่เครือข่ายที่มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ประกอบด้วยเทศบาลเมืองทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบลควนไส อำเภอควนเนียง องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยลึก อำเภอควนเนียง เทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ และองค์การบริหารส่วนตำบลควนรู รวม 5 พื้นที่ๆ ละ 1 คน รวม 5 คน

กลุ่มที่ 4 แกนนำชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องถิ่นของแม่ข่ายคือองค์การบริหารส่วนตำบลควนรูและพื้นที่เครือข่ายที่มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ประกอบด้วย

เทศบาลเมืองทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบลควนไส อำเภอควนเนียง
องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยลึก อำเภอควนเนียง เทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ และ
องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู รวม 5 พื้นที่ๆ ละ 1 คน รวม 5 คน

กลุ่มที่ 5 ประชาชนทั่วไปในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของแม่ข่าย คือ องค์การบริหาร
ส่วนตำบลควนรู และพื้นที่เครือข่ายที่มาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ประกอบด้วย เทศบาลเมือง
ทุ่งตำเสา อำเภอหาดใหญ่ องค์การบริหารส่วนตำบลควนไส อำเภอควนเนียง องค์การบริหารส่วน
ตำบลห้วยลึก อำเภอควนเนียง เทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ และ องค์การบริหารส่วน
ตำบลควนรู รวม 5 พื้นที่ๆ ละ 2 คน จำนวน 10 คน

ผลการวิจัย

ผลการศึกษา การสร้างเครือข่ายร่วมสร้างชุมชนท้องถิ่นสู่ตำบลสุขภาวะ กรณีศึกษา
องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก
พบว่า รูปแบบการดำเนินการขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่น สู่ตำบลสุขภาวะขององค์การบริหารส่วน
ตำบลควนรูนั้น พบว่า จะมีทั้ง 2 รูปแบบกล่าว คือ ทั้งที่เป็นรูปแบบที่เป็นทางการ(Formal) และไม่
เป็นทางการ(Informal) หรือเป็นได้ทั้งแนวดิ่ง(Vertical) และแนวระนาบ (Horizontal) รวมทั้งมีการ
ทำงานเชิงระบบและบางครั้ง มีความยืดหยุ่น เพื่อสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย ลดความตึงเครียด
ทางบรรยากาศการทำงาน และเสริมสร้างความเป็นกันเองในหมู่คณะ และเพื่อร่วมเครือข่าย ส่วน
กระบวนการนั้น โดยทั่วไปจะมุ่งเน้นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ อย่างเป็น
รูปธรรม ทั้งภายในองค์กร ภายในชุมชน และภาคีภายนอก ร่วมสร้างภาคีพัฒนาเป็นเครือข่ายที่
เกิดจากความสมัครใจ รูปแบบและกระบวนการขับเคลื่อนงานการสร้างเครือข่ายร่วมสร้างชุมชน
ท้องถิ่นสู่ตำบลสุขภาวะกรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลควนรู อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา มี
การจัดรูปแบบกระบวนการทำงานที่เป็นระบบ มีระเบียบ มีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน มีความ
เป็นมืออาชีพในการทำงาน ในขณะที่เดียวกันก็มีความยืดหยุ่นแทรกอยู่ในขั้นตอนและวิธีการทำงาน
ในแต่ละส่วนด้วย พนักงานส่วนใหญ่มีอัธยาศัยที่ดีต่อผู้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เมื่อพิจารณาใน
รายละเอียดของรูปแบบการสร้างเครือข่ายผ่านการดำเนินงานในการขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นสู่
ตำบลสุขภาวะขององค์การบริหารส่วนตำบลควนรูแล้วนั้น ก็จะพบว่ามีคุณลักษณะแบบ
ผสมผสานที่ประสานเข้าด้วยกันทั้ง 2 รูปแบบกล่าว คือ รูปแบบที่เป็นทางการ หรือแนวดิ่งในการ
บริหารจัดการภายในขององค์การบริหารส่วนตำบลควนรู เพื่อให้เกิดความราบรื่นและมีความเป็น
ระบบงานที่ชัดเจนที่จะนำไปใช้ในการบริหารจัดการและรูปแบบที่ไม่เป็นทางการหรือแนวระนาบ
ในการทำงานเชิงระบบนั้นบางครั้งอาจจะดูแข็งตัวไปบ้าง จึงจำเป็นที่จะต้องมีความยืดหยุ่นและ

สร้างความเป็นกันเองขึ้นทั้งในองค์กรและภายนอกองค์กรที่ร่วมกันสร้างความเป็นเพื่อนรูปแบบตามแนวราบตั้งนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลควนรู จึงได้ออกแบบการทำงานภายในองค์กรเพื่อให้เกิดการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายและมีความยืดหยุ่น และประการสำคัญคือการเสริมสร้างความเป็นกันเองในหมู่คณะทั้งที่เป็นเพื่อนร่วมงานในองค์กร และเพื่อนร่วมงานเครือข่าย ส่วนกระบวนการนั้นโดยทั่วไปไม่ว่าจะเป็นการทำงานแบบแนวตั้งหรือแนวราบทั้งภายในหรือภายนอกองค์กรและการเชื่อมโยงกับเครือข่าย ต่างก็มีการทำงานที่มุ่งเน้นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งภายในองค์กรภายในชุมชน ภายนอกพื้นที่และภาคีหุ้นส่วนเสริมอื่น ๆ ซึ่งมีขั้นตอนต่างๆดังนี้คือ การสำรวจสถานการณ์กลุ่มเป้าหมาย ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย การเตรียมพื้นที่และคัดเลือกฐานการเรียนรู้ การบริหารจัดการและการบริการที่พัก อาหารเครื่องดื่ม รถรับส่งและฐานการเรียนรู้ในชุมชน ร่วมลงนามในบันทึกข้อตกลง(MOU)ระหว่างเครือข่าย จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยให้เครือข่ายที่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และกลุ่มกิจกรรมในพื้นที่ได้มีโอกาสพบกันเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกันโดยตรง

สรุป

ในการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้นั้นพบว่า รูปแบบการสร้างเครือข่ายขององค์การบริหารส่วนตำบลควนรู มีความยืดหยุ่น แต่ยังคงซึ่งไว้ความเป็นระบบ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างแบบผสมผสาน ระหว่างลักษณะที่เป็นทางการ หรือแนวดิ่ง กับไม่เป็นทางการหรือแนวราบ ซึ่งมีปัจจัยแห่งความสำเร็จ ซึ่งประกอบด้วย

1. กระบวนการ การขับเคลื่อนงานโดยผ่านผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ให้ความรู้และสร้างกรอบแนวคิด สะท้อนสภาพปัญหา ความต้องการของคนในชุมชน และทุนทางสังคม รวมทั้งการทำงานเป็นทีม
2. การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทั้งชุมชน ท้องที่ ท้องถิ่น ภาครัฐ และภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมเป็นกลไกในการขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นสู่ตำบลสุขภาวะ
3. ในกรณีของการคัดเลือกของกลุ่มเป้าหมายที่จะมาเรียนรู้ พบว่า พื้นที่ใดมีการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย ที่ตรงตามที่องค์การบริหารส่วนตำบลควนรูออกแบบไว้ จะมีการติดต่อประสานงานกันอย่างสม่ำเสมอ หลังที่ได้กลับไปยังพื้นที่ของตนนั้น มักจะมีความสนใจสูง และจะกลับไปขยายผลในพื้นที่ได้เป็นอย่างดีเป็นขอเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์ผลจากการศึกษาครั้งนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติได้หลายประการเช่น ด้านรูปแบบและการสร้างเครือข่ายเพื่อการเรียนรู้ ด้านการจัดกระบวนการ ด้านการบริหารจัดการเครือข่าย

ข้อเสนอแนะ

สำหรับการศึกษาค้างต่อไป เห็นควรเพิ่มกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญ ในการขับเคลื่อนการสร้างเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2547). เอกสารแนวคิด แนวทาง และกรณีตัวอย่างการดำเนินงานศูนย์
ประสานเครือข่ายองค์กรชุมชน. กรุงเทพฯ :
- โกวิท พวงงาม. (2550). เอกสารประกอบการสอนวิชาการ ปกครองท้องเปรียบเทียบ เรื่องมิติใหม่
การปกครองท้องถิ่น วิสัยทัศน์การกระจายอำนาจและการบริหารท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.
- ประเวศ วะสี. (2538). เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิช.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2543). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา.
กรุงเทพฯ : ม.ป.พ.
- พรพิไล เลิศวิชา . (2532). คีรีวง. กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์.
- พระมหาสุทิตย์ อากาศโร. (2547). เครือข่าย: ความรู้ การจัดการ. กรุงเทพฯ: โครงการ
เสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข
- พิมพ์วัลย์ ปรีดาสวัสดิ์ และคณะ. (2530). องค์ความรู้ของงานวิจัยเอดส์ด้านสังคมศาสตร์และ
พฤติกรรมศาสตร์. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุมณฑา พรหมบุญ และคณะ. (2541). การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามแนวคิด 5 ทฤษฎี.
กรุงเทพมหานคร :สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.